

DISCIPLINA KAO ELEMENT UNUTRAŠNJE ČVRSTINE ARMIIJE

Za postojanje i efikasno delovanje bilo koje organizacije u društvu disciplina je neaminovan uslov. Naime, da bi neka organizacija uopšte egzistirala, neophodno je da se svi njeni pripadnici podvrgnu jednom jedinstvenom redu, regulisanom skupom naredbi i odredbi kako bi se ostvarili zajednički ciljevi koje ta organizacija proklamuje; to je *conditio sine qua non* njenog opstanka i uspešnog delovanja. Pogotovo je disciplina svojstvena i potrebna armiji kao specifičnoj organizaciji koja svoju monolitnost i snagu zasniva upravo na visokoj organizovanosti i jedinstvu akcije. Baš zbog izuzetnih zadataka koje armija dobija (ili kao instrument društva ili kao organ klase čije interese štiti) i postavlja pred svoje pripadnike, vojna disciplina ima svoje specifičnosti koje se pre svega ogledaju u njenoj čvrstini, neprikosnovenosti i jedinstvenosti. Ove specifičnosti utoliko su izrazitije i neophodnije ukoliko se vojna organizacija usavršava i razvija. Sa razvojem armije, njenom sve savršenijom tehničkom opremljenošću i sve složenijom organizacijom, raste i potreba za čvrstom vojnom disciplinom. Savremena armija razvila je svoju tehniku i organizaciju do (još donedavno) neslučenih razmera i kvaliteta, a u istoj toj meri narasla je i potreba za monolitnom disciplinom.

Tehnika i složena vojna organizacija pogotovu će zahtevati izuzetnu usklađenost i preciznost rada i postupaka svakog pojedinog pripadnika i svih raznovrsnih jedinica i delova armije u složenim i teškim uslovima savremenog boja. Tačnost rada ljudi moraće se gotovo izjednačiti sa preciznošću mehanizma, a to se može postići samo savršenom vojnom organizacijom, besprekornom disciplinom i uvežbanošću svakog pojedinca i svih jedinica i komandi. Ovi kvaliteti dolaziće do izražaja u svim vidovima dejstava, jer:

u odbrani, jedinice treba da se suprotstave neprijatelju koji će vršiti sistematske nuklearne udare, a eventualno će primeniti i hemijska i biološka sredstva; ova dejstva biće propraćena snažnim naletima avijacije, tenkovskih i moto-mehanizovanih jedinica, uz masovnu artiljerijsku pripremu i podršku;

u napadu, jedinice treba da na velikom manevarskom prostoru usklađenim pokretima, manevrom, udarima i privlačenjem rezervi savlađuje otpor snažno naoružanog i opremljenog protivnika.

Za uspešno izvođenje ovakvih dejstava potrebno je mnogo organizovanosti, jedinstvene unutrašnje čvrstine i disciplinovanosti. Ovo utoliko pre što će iskušenja nuklearnog rata moći da izdrže i izvojuju pobedu samo savremeno organizovane armije, sa dobro obučanim ljudstvom visokog morala, nepokolebive unutrašnje čvrstine i gvozdene discipline. One vojne formacije koje u budući rat budu ušle bez ovih kvaliteta, neće predstavljati ozbiljnu snagu, čak i ako budu odlično

opremljene oružjem i tehnikom; armije bez ovih kvaliteta teško će moći da računaju na uspeh u borbi pod uslovima koje će nametati eventualni rat jer će organizacija, moral, unutrašnja čvrstina i disciplina biti stavljeni na najozbiljniju i najtežu probu.

Izgradnja vojne organizacije i disciplina. Armija kao organizacija sa specifičnim zadacima i strukturom, organizovana je na takvim principima koji joj, pre svega, omogućavaju da uspešno izvršava svoje zadatke. Da bi odgovorila zadacima koji će se pred nju postaviti u eventualnom ratu, neophodno je da se stalno oprema sve masovnijom i raznovrsnijom tehnikom, što veoma komplikuje njenu organizaciju koja, istovremeno, postaje sve preciznija i savršenija; u takvoj organizaciji sve je manje mesta za improvizaciju i slobodno postupanje pojedinaca ili jedinica, a pogotovo za samovolju ili istupanje van realnih zahteva i ustaljenih propisa. Striktno pridržavanje i pokoravanje zahtevima, propisima i normama vojne organizacije¹ postaje sve više imperativ od kojeg zavisi uspeh u razvoju i osposobljavanje za dodeljeni zadatak svake jedinice i armije u celini. Time i nedisciplina, nepridržavanje propisa i kršenje pravila i normi vojne organizacije postaju sve štetniji i opasniji.

Vojna organizacija ne samo što podrazumeva i zahteva disciplinu već je ujedno i osnova na kojoj se disciplina izgrađuje; ona svojim funkcionisanjem neprekidno vaspitava pripadnike armije u duhu neprikosnovene discipline. Na stvaranje jedinstvene vojne discipline posebno utiču neki osnovni principi izgradnje vojne organizacije.

Celokupna vojna organizacija treba da je toliko *razrađena i precizna*, da u najvećoj mogućoj meri isključuje pogreške kao što su: sukobljavanje i međusobno potiranje nadležnosti ili zahteva i naređenja, sukobljavanje prava i dužnosti i sl. Ako se ovo i dogodi na nekom sektoru armijskog života, vojna organizacija bi trebalo da je tako podešena, da odmah reaguje i da, u principu, obezbedi da se takvi sukobi više ne pojavljuju, a ako do tada nije regulisan, da se za buduće postupanje uspostavi i propiše normalan odnos. Ukoliko ovakvih sukoba bude više, utoliko će se jače narušavati princip neprikosnovenosti vojnih propisa, kršiti se autoritet vojne organizacije i onemogućavati vaspitanje u duhu čvrste vojne discipline.

Iz toga proističe da vojna organizacija, da bi u svakoj prilici mogla zahtevati besprekornu poslušnost i disciplinu, treba da je i sama *besprekorna i elastična*, da odmah reaguje na vlastite propuste, praznine i nesavršenosti.

¹ Termin »vojna organizacija« upotrebljavam u najširem smislu, tj. za sveukupnost vojnih zakona, pravila, propisa, trajnih naređenja, uputstava i drugih pisanih obaveza, pa i uobičajenih normi na kojima se zasniva armija i koji regulišu život, red, rad, ponašanje i odnose u armiji; tu spadaju: razrada organizacione strukture armije — jedinica, komandi i ustanova — mirnodopske i ratne formacije, propisi o dužnostima i nadležnostima na radnim mestima, kadrovska i personalna struktura, zatim propisi i uputstva o rukovođenju i komandovanju, izvođenju obuke i drugim aktivnostima jedinica, komandi i ustanova. Umesto ovog termina moglo bi da stoji i »ustrojstvo vojske«, ali ovo smatram manje podesnim i zastarelim. »Izgradnja« vojne organizacije je stalno usavršavanje ovako shvaćene vojne organizacije, njeno permanentno usklađivanje sa novim i sve novijim potrebama i razvitkom armije.

Vojna organizacija treba da obezbedi *detaljno organizovan život i rad* jedinica, komandi i ustanova, svake i najmanje vojne organizacijske ćelije. Kod ovoga je naročito značajno da se obezbedi jednoobraznost za sve istovrsne organizacijske jedinice. U meri u kojoj ta organizovanost nije dovoljna, treba očekivati i nedovoljnu disciplinu: u jedinici koja nije potpuno organizovana ni pojedinac ne može biti disciplinovan. A u onoj jedinici u kojoj život i rad nisu propisani i normirani, u kojoj se radnje izvode danas ovako a sutra onako, prema slučaju, vremenu ili nahođenju starešina, ne može biti govora ni o punoj disciplini pojedinca, niti pojedinac može snositi odgovornost za nedisciplinu. Deo te odgovornosti snosi onaj ko je bio dužan da organizuje život i rad jedinice — bez obzira na to da li je to starešina koji nije sproveo propisanu organizaciju, ili sama organizacija zbog svojih propusta, praznina ili nepreciznosti.

Doslednost u primeni propisa dalji je značajan princip izgradnje vojne organizacije, i jedan je od osnovnih uslova da se onemogućí svako kršenje discipline bez posledica. To znači, da ni pojedinac niti jedinica ne mogu prekršiti vojnu disciplinu, a da za to odmah, tj. u efikasnom roku, ne snose posledice. Te posledice nisu, naravno, uvek kazne, niti su uvek oštre, stroge ili surove, ali treba da su do te mere efikasne, da spreče ponavljanje istovetnih prekršaja. To znači da su pre svega vaspitne, a po obimu mogu biti i veoma široke, i sasvim neznatne. Nije moguće izgraditi disciplinu bez reagovanja na svaku nedisciplinu; ovo treba da se obezbedi i ozakoni propisima vojne organizacije, a da striktno sprovedu oni kojima je to dužnost i nadležnost.

Ovako razrađena vojna organizacija, regulisana zakonima, pravilima i propisima, normama reda, rada, rukovođenja i ponašanja pripadnika armije, predstavlja osnovu koja obezbeđuje jedinstvenu disciplinu. Da bi se na toj osnovi i ostvarila puna disciplina, svaki pripadnik armije na svom mestu treba da bude obučen, da poznaje »svoj deo vojne organizacije«, tj. pravila, propise i norme u svom delokrugu i da ih striktno sprovodi. U tom pogledu neophodna je stalna obuka. Zato se i znatan deo obuke u armiji sprovodi isključivo da bi se upoznali i tačno sprovodili u život zakoni, pravila i norme vojne organizacije i obezbedila jedinstvena disciplina (to su, na primer, strojeva obuka, obuka u usvajanju pravila i propisa, sve propisane radnje u određenim prilikama, deo obučavanja starešinskog kadra u cilju obavljanja njegove dužnosti itd.). Bez ove stalne, solidne i potpune obuke nije moguće ostvariti jedinstvenu vojnu disciplinu; jer, da bi vojnici ili starešina bili disciplinovani, nužno je da su obučeni da propisno vrše sve radnje i da se ponašaju prema propisanim normama. Štaviše, nije dovoljno samo naučiti pravila i norme postupanja; ovom obukom treba stvarati trajne navike kod svih pripadnika armije da tačno izvršavaju sve obaveze i propisane radnje i da se striktno pridržavaju propisa o radu, ponašanju i ophođenju.

Očigledno, kompleksnost i preciznost, vojne organizacije uz obuku i obučenosť, osnovni su uslovi za stvaranje jedinstvene vojne discipline. Zbog toga, za učestalije pojave nediscipline u jedinicama uzroke treba tražiti ne samo kod onih koji krše pravila i propise, ili samo kod

starešine te jedinice, već i u čitavoj lestvici nadležnih koji su odgovorni za sprovođenje u život propisa, zatim u slabostima obuke, a i u eventualnim nedostacima propisa i normi vojne organizacije. Disciplina se postiže i čuva time što nad njom podjednako i stalno bdiju sve komande — od najnižih do najviših. To znači da bi pojava učestale nediscipline trebalo da bude predmet prvorazredne pažnje svih komandi sve dok postoji i dok se potpuno ne otkloni.

U praksi, vojna organizacija predstavlja jedinstven sistem života, reda i rada jedinica, komandi i ustanova — armije u celini. Nužno je da taj sistem bude *apsolutno nepovrediv* ne samo u osnovnim elementima nego i u najmanjim »sitnicama«. Povreda i narušavanje tog sistema, zakidanje od njega, nedopustivi su ma kom pripadniku armije, bez obzira na čin, položaj, rad, zasluge itd. Svako narušavanje sistema treba da sprečava i brani ne samo nadležni starešina nego i svaki pripadnik armije, na svakom mestu. Puna disciplina se postiže tek kada se svaki pojedini pripadnik armije ne samo potpuno pokorava vojnim propisima i usvojenim normama nego i kada je spreman da ih uvek brani i od najmanjeg kršenja i zakidanja, kada ih stavlja iznad svojih ličnih interesa, »posebnih« mišljenja itd., kada ih brani i u službi i van nje.

Što se tiče »posebnih«, »svojih« i drugih kritičkih mišljenja o pojedinim elementima vojne organizacije, ona mogu postojati i normalno je što postoje. Od toga ne samo što nema nikakve štete nego su takva mišljenja i poželjna i korisna, jer se preko njih sistem usavršava, živi sa vremenom, obezbeđuje se od zastarevanja i zaostajanja iza potreba razvitka itd. Ali, ta mišljenja, neslaganja, kritike i sl. nikome ne daju pravo da se ne pokorava propisima i priznatim normama vojne organizacije, da ne izvršava obaveze i da bude nedisciplinovan. Takva mišljenja i kritike treba i mogu da se iznose (što takođe treba da je predviđeno u sistemu). Ona čak mogu da se iznose i neslužbeno, ali samo uz puno poštovanje, dosledno pokoravanje i aktivno zastupanje postavki i principa koji su na snazi, i to uključujući obavezno i one o kojima se ima drukčije mišljenje. Ovakve primedbe i mišljenja nužno je da su dobronamerni i da prerastaju u predloge za poboljšavanje odgovarajućih principa, propisa, normi i zahteva vojne organizacije.

Vojna organizacija mora imati neprikosnoven autoritet. Ona daje svakom pripadniku armije propisno mesto u sistemu, prava, dužnosti i meru autoriteta. Nikom nije dozvoljeno da prekoračuje svoja prava, da uzima više »vlasti« nego što mu je određeno. Tako vojna organizacija svojim autoritetom vaspitava pripadnike armije u duhu neprikosnovene vojne discipline. Ovo vaspitanje vrši se kroz celokupan život i rad, organizovan strogo po principima, propisima i normama vojne organizacije.

Ovim nisu navedeni svi, čak niti svi osnovni principi izgradnje vojne organizacije, nego samo neki od njih koji najviše utiču na disciplinu i koji je u osnovi obezbeđuju. Posebno značajan među ostalim faktorima od kojih zavisi vojna disciplina, njena životna vrednost i čvrstina, jeste moralni faktor, izražen prvenstveno u političkoj svesti pripadnika armije.

Moralno-politički faktor. Sama vojna organizacija ne daje sve one kvalitete koji su svojstveni disciplini u našoj Armiji. Ako bi se zasnivala samo na sprovođenju sistema vojne organizacije, samo na njenoj snazi i autoritetu, disciplina bi bila mehanička, nametnuta ljudima spolja, izvan ili nasuprot njihovih društvenih stremljenja. Tada ne bi imala nesavladivu čvrstinu i životvornost. Takva disciplina karakteristična je, na primer, za plaćeničke vojne formacije. Danas ni savremene kapitalističke armije ne zasnivaju svoju vojnu organizaciju i disciplinu samo na ovim principima, već i na nacionalnim interesima, određenim demokratskim tekovinama i drugim društveno-političkim faktorima. Ipak, između vojne organizacije i discipline u našoj, socijalističkoj armiji i one u armijama kapitalističkih zemalja postoje bitna, kvalitetna razlika. Kao rezultat pobede revolucije i stvaranja socijalizma i socijalističkih odnosa, kod nas su izgrađeni novi odnosi između vojnika i starešina, nov duh i kvalitet discipline koja se osniva na političkoj svesti, a ne na drilu, strahu od kazne i sl. Takav karakter naše Armije, njena istorijska i društvena uloga, daju celokupnoj vojnoj organizaciji snažan moralni pečat, izražen pre svega u političkoj svesti njenih pripadnika. No, novo shvatanje discipline nikako nije u suprotnosti sa zahtevom za безусловnim izvršavanjem naređenja, već ga još jače naglašava i omogućava njegovo striktno sprovođenje.

Uloga i značaj moralnog faktora, tj. političke svesti i idejno-političkog vaspitanja, baziraju na veoma razvijenom sistemu tog vaspitanja i radu organizacije SKJ koja predstavlja vodeću idejnu i pokretačku snagu. Ovi snažni faktori, usmereni na jačanje armije, njenog moralno-političkog jedinstva i unutrašnje čvrstine, predstavljaju vrednosti od neocenljivog značaja koje, uz razvijenu vojnu organizaciju zasnovanu na navedenim principima, mogu da obezbede jedinstvenu i sveobuhvatnu disciplinu, kojoj će politička svest pripadnika armije dati sve-sni karakter, a time još veću monolitnost i životvornost.

Ukoliko se i pored toga u pojedinim slučajevima ili u nekim jedinicama pojave primeri nedovoljne discipline, izvore bi trebalo tražiti u eventualnim nedostacima sistema vojne organizacije, u slabostima obuke, u neadekvatnoj usmerenosti i aktivnosti idejno-političkog i partijskog rada, kao i nepravilnom radu i rukovođenju pojedinih starešina. Naši kadrovi, pre svega viši, imaju velika i dragocena iskustva upravo u pogledu uloge, značaja i izgradnje moralnog faktora u vojsci koja su stekli u ratu. Ali, zbog specifičnosti našeg rata, oni nisu mogli da steknu dovoljno iskustva iz domena izgradnje složene vojne organizacije. Ta iskustva sticana su kroz posleratnu izgradnju izučavanjem opštevojnih znanja i praćenjem savremenih dostignuća u izgradnji vojne organizacije stranih armija. Pretežan deo kadra usvajao je uspešnije ova znanja i iskustva, dok su pojedine starešine ostajale na pozicijama ranije stečenih iskustava. Zbog svega toga, kao i zbog raznih uticaja kojima su kadrovi bili izloženi u toku razvoja, uzroci eventualnih pojava nedovoljne discipline leže prvenstveno u nedostacima u izgradnji naše vojne organizacije i neefikasnom korišćenju tzv. čisto vojnih mera.

Aktivnost na jačanju discipline u našoj Armiji prožeta je i političkim i drugim vaspitnim merama. Duboko je shvaćen zaista presudan

značaj moralno-političkog jedinstva i ideološko-političkog vaspitanja za jačanje discipline i unutrašnje čvrstine jedinica. Zato je sasvim opravdano što se eventualna nedovoljna disciplina u nekoj jedinici tumači, pored ostalog, i kao rezultat nedovoljnog uspeha idejno-političkog vaspitanja. U našem sistemu rukovođenja ustalilo se da politička priprema redovno prati sve zadatke na kojima treba da se angažuje širi ili celokupni sastav jedinice, a zatim i da se politički reaguje na tok izvršenja i probleme koji iskrsavaju. Sve to normalno proizilazi iz karaktera naše Armije, stvarane u oslobodilačkom ratu i revoluciji, koja danas ima isključivu ulogu čuvara nezavisnosti i slobodnog socijalističkog razvitka naših naroda. Ovako jedinstveno shvatanje idejno-političke osnove i vaspitanja je naša značajna tekovina i predstavlja kvalitet koji treba i dalje razvijati u opštem procesu izgradnje oružanih snaga.

Međutim, i pored sve važnosti, idejno-politička svest je samo osnova discipline i ona sama ne može dati disciplinu kakva je danas potrebna. Ako postoji idejno-političko jedinstvo i svest pripadnika armije, pa i svest o važnosti i upotrebi discipline, samo na osnovu toga još ne mora da postoji i dovoljna disciplina. Jer, politička ideja nije sama za sebe materijalna snaga, ona to postaje tek kada postane svojina mase organizovane za akciju. Zbog toga bi se u nekoj jedinici koja je vrlo dobro ocenjena u pogledu političke svesti i odanosti, moglo pronaći da disciplina nije na odgovarajućoj visini. Zbog toga bi se, isto tako, ponekad mogla uočiti nedovoljna disciplina kod pojedinih starešina, uprkos njihovoj i u borbi proverenoj, visokoj političkoj svesti i odanosti. Postoje i shvatanja da je u jedinici koja ispoljava nedovoljnu disciplinu moguće da se stanje popravi isključivo ideološko-političkim radom i vaspitanjem. Otuda i mogućnost da neke starešine u svom rukovođenju ne primenjuju dovoljno ostale vojničke faktore, od kojih isto tako zavisi izgradnja čvrste discipline.

Ideološko-politička svest, idejno-politička akcija, uključivanje u bilo koji politički pokret i manifestacije ideje i politike u osnovi i u principu su dobrovoljne kategorije i aktivnosti. One, kao svoj osnovni princip, normalno podrazumevaju demokratičnost, tj. slobodno opredeljivanje i aktiviranje, što uključuje i slobodu diskusije, ubeđivanja i agitacije, slobodu prigovora, a nekad i negiranje i odustajanje od pojedinih aktivnosti ili nekih manifestacija političkog karaktera. I naša se politička akcija principijelno zasniva upravo na širokoj i istinskoj demokratičnosti i dobrovoljnosti. No, ako bi se u vojnoj organizaciji primenile jednostrano ili pogrešno shvaćene demokratske metode, sigurno bi to dovelo do labavljenja discipline, do kršenja propisa i naređenja, do pojavljivanja »svojih«, »posebnih« i sličnih mišljenja i stavova prema pojedinim zadacima itd. Nema potrebe ni isticati koliko bi to bilo štetno za armiju i njenu čvrstinu.

Van diskusije je da pravilno usmereno i primenjeno političko-vaspitanje, ne samo u svojim opštim ciljevima, nego i primenjeno na konkretne zadatke pojedinca i jedinice, ima svoje mesto i ulogu, svoj pozitivan i veliki pokretački značaj. Treba, dakle, odrediti ulogu i mesto političko-vaspitanje pokretačke akcije, vešto je primeniti i odrediti njen cilj i svrsishodnost. A vojna disciplina, na političkoj svesti kao osnovi, postiže se pre svega vojnom organizacijom,

vojničkim metodima i obukom, pravilnim rukovođenjem i komandovanjem. Naravno da to »vojnički« ne sme da znači i grubo, nekulturno, drilski i slično, već propisno, odmereno i vaspitno, ali energično sasređeno na to da se nikad ne dovede u pitanje izvršenje naređenja ili poštovanje raznih propisa kojima se regulišu život i odnosi u armiji. Tada to »vojnički« neće biti apolitično, jer će se zasnivati na političkoj svesti i na ciljevima koje su naše društvo i naš Savez komunista postavili pred Armiju.

Znači, disciplina u našoj Armiji počiva na dva osnovna faktora: političkoj-socijalističkoj svesti i vojničkim kvalitetima. Pri tome je očigledno da su upravo svest i na njoj zasnovana rešenost da se izvrši svaki zadatak najbolja garancija za postizanje visokog stepena obučenosti, stručne spremne, spremnosti za vođenje borbenih dejstava u svim uslovima, majstorstva u rukovanju oružjem i tehnikom i discipline. A sve to imaće poseban značaj u savlađivanju mnogobrojnih teškoća eventualnog nuklearnog rata.

Odstupanja u usvajanju i sprovođenju discipline. Ma koliko da svi pripadnici armije prihvataju disciplinu i obezbeđuju njeno sprovođenje, ipak će se dešavati da se pravila, propisi, norme i obaveze tu i tamo krše. Naime, pojedinci lakše ili teže, sa više ili manje razumevanja prihvataju disciplinu, zavisno i od svojih individualnih osobina. Analizirajući ove pojave, dolazi se do zaključka da su uzroci različiti (na primer: nehat, nemarnost, nedovoljna obučenost, neshvaćanje posledica, neodgovornost, zlonamernost itd.).

Vojna organizacija predviđa i dužna je da obezbedi mere koje se primenjuju protiv kršenja discipline. One treba da budu adekvatne slučajevima kršenja i usmerene na njihovo suzbijanje i, u krajnjoj liniji, potpuno onemogućavanje. U tom pogledu propisima i normama rukovođenja predviđaju se konkretne i opsežne mere, čije su karakteristike vaspitna uloga kazni, težište na vaspitnim merama, inicijativa koja je u tom pogledu ostavljena starešinama, kao i zahtev za oštrim principijelnim reagovanjem na svako kršenje reda i discipline. Ovo je i razumljivo pošto je Armija u prvom redu vaspitač. No, ukoliko se disciplina ne bi mogla obezbediti samo vaspitnim merama, starešina je dužan i obavezan da primeni i mere prinude, ali u granicama propisa i ovlašćenja.

Otuda neće ni doći do većih problema ako se na slučajne i pojedinačne povrede discipline odmah reaguje i preduzmu vaspitne mere, pa i kazne. Ti slučajevi ukazuju pre svega na nedostatke obuke, na slabiji rad pojedinih starešina itd. Ozbiljnija slabost biće ako se svestrano ne analiziraju eventualna učestala kršenja discipline, ako se ne dođe do određenih i pravilnih zaključaka i ne preduzmu efikasne mere. Ukoliko bi se, pak, dozvolile mnogobrojne povrede istovrsnog karaktera, utoliko se ne bi preduzimale mere protiv onih koji krše propise, to bi nesumnjivo dovelo do ozbiljnog ugrožavanja discipline i do »legalizovanja« nekih vrsta kršenja. Ovakve povrede discipline bile bi utoliko teže ukoliko bi njihovi nosioci bili starešine. Naime, tada bi one ukazivale, u stvari, na samovolju i birokratizam takvih starešina koje sebi dozvoljavaju povlastice i privilegije van zakona i propisa vojne organizacije.

Negativan i nevaspitan uticaj mogu imati i slabosti i propusti u radu pojedinih komandi, što takođe može da pogoduje izvesnom »legalizovanju« nediscipline. To se može dogoditi ako bi neka naređenja i zahtevi pojedinih komandi bili nerealni i neostvarljivi ili neusklađeni i kontradiktorni. Ovakva nerealnost rada, ako bi pojedini organi jedne te iste komande neusklađeno sprovodili zadatke i nižim komandama i ustanovama postavljali kontradiktorne i nerealne zahteve. Ukoliko bi ovakvi slučajevi bili češći, pojedinci bi se privikavali na nepotpuno izvršavanje ili neizvršavanje naređenja. Negativan uticaj na disciplinu mogu imati i pojedina naređenja ili planovi obuke koji nisu materijalno obezbeđeni i pripremljeni, te se zbog toga ne mogu izvršiti ili je, pak, njihovo izvršenje moguće samo uz kršenje nekih drugih naređenja i propisa. Ovakve i slične pojave mogle bi svojim nevaspitim uticajem i slabljenjem odgovornosti u izvršavanju zadataka trajno ugroziti disciplinu, a time i unutrašnju čvrstinu jedinica.

Ukoliko bi se kod nekog starešine uvrežila razna tzv. liberalistička shvatanja o »bitnom« i »nebitnom« u disciplini, o nepotrebnom pridavanju važnosti »sitnicama«, »sitničarenju« i o suvišnosti i preživnosti »formalne« discipline, to bi takođe vodilo negiranju discipline, vojničke subordinacije i ostalih principa na kojima se zasniva vojna organizacija. Njihova posledica su nezdrava diskusija o propisima i naređenjima, ubeđivanje i agitacija tamo gde treba bezuslovno zahtevati i komandovati i sl. Zastranjivanje suprotno ovom bilo bi kad bi se u zahtevanju i sprovođenju discipline starešine služile samo tzv. »oštrim vojničkim« metodima koji su zapravo samo oštri, ali ne i vojnički, jer se pretvaraju u maltretiranje, bezrazložno uznemiravanje ili vređanje potčinjenih, lov na greške i sl.

Bez obzira na dobronamernost i želju da se ostvari čvrsta vojnička disciplina, svaka vika, pogrda ili psovka predstavljaju grubo narušavanje propisa vojne organizacije i kršenje discipline, a osim toga su nehumani i nekulturni. Što se, pak, tiče »lova« na greške i neispravnosti i sličnih kampanja, ni to ne doprinosi stvarnom jačanju discipline, iako može privremeno da smanji broj kršenja propisa. Budnost u odnosu na ovakve pojave je neophodna zbog štetnosti i opasnosti upravo za stvarnu disciplinu i unutrašnju čvrstinu jedinice.

Naša vojna organizacija zasniva se na jedinstvu vojnih i idejno-političkih i moralnih faktora koji su u celini usmereni na izgradnju disciplinovane, politički svesne i monolitne armije. Zbog toga i metodi rada u sprovođenju i jačanju discipline treba da su svestrani, zasnovani na postojećim pozitivnim faktorima, a takođe kulturni i duboko humani — ljudski.

Rukovođenje i disciplina. Vojno rukovođenje je ona značajna i složena delatnost starešina u armiji koja će sve elemente vojne organizacije dovesti do krajnjeg cilja — izgraditi jedinicu disciplinovanu, monolitne unutrašnje čvrstine, obučenu i borbenu sposobnu i spremnu. Otuda je i komandovanje posebno složena, značajna i odgovorna dužnost. Praksa je pokazala da se ni svi pozitivni faktori vojne organizacije neće moći potpuno iskoristiti ako komandant nije dovoljno sposoban. tj. ako kao ličnost ili u stručnosti ima izraženih slabosti.

U praktičnom radu vojno rukovođenje može da naiđe na različite objektivne teškoće i prepreke, kao što su: nedovoljno materijalno obezbeđenje, slabi smeštajni uslovi, nedovoljna popunjenost itd. Ukoliko postoje ovakve teškoće, komandantu će se postavljati onakvi zahtevi i zadaci kakvi odgovaraju stvarnim mogućnostima. Ali, u jednom pitanju, u principu, ni on, nikada, ni u kakvim uslovima, ne može dobiti ma kakve olakšice niti će mu se dozvoliti odstupanje. To je zahtev da se postigne maksimalni kvalitet u disciplini i unutrašnjoj čvrstini jedinica. Rukovođenje mora taj zahtev i taj kvalitet postići u svim uslovima, u miru i u ratu i obezbediti da kadar i ljudstvo koji su mu povereni budu uvek disciplinovani, organizovani i spremni na pregalštvo u izvršavanju zadataka. Toj obavezi treba da se neprekidno posvećuje prvorazredna pažnja.

Starešinu jedinice postavljaju viši organi na osnovu zakona i propisa vojne organizacije, dani su mu odgovarajući zadaci i obaveze, pripadajuća ovlašćenja i sredstva prinude. To mu omogućava da rukovodi i uspešno ostvari disciplinu i borbenu sposobnost jedinice. Međutim, stil i metod rukovođenja, kao i način korišćenja ovlašćenja nisu apsolutno isti kod svih starešina, već se razlikuju zavisno od sposobnosti i sklonosti pojedinaca. No, bez obzira na izvesne i potpuno razumljive razlike u stilu i metodu rukovođenja, starešina se nikada ne može postaviti kao »gazda« u jedinici i sprovoditi »svoje« zamisli koje se ne poklapaju s propisima. Štaviše, on će imati utoliko više uspeha u radu na izgrađivanju monolitne jedinice, ukoliko se svojim autoritetom i »vlašću« koristi samo onoliko koliko mu to dopuštaju propisi vojne organizacije, ukoliko doslednije primenjuje propise, a izbegava svaku improvizaciju i samovolju. Time se postiže ne samo poverenje potčinjenih da će im starešine osigurati sve što im po propisima pripada, nego i njihova ljubav koja neće preći u familijarnost. Ostvarivati svagda i na svakom mestu pravila i propise znači osigurati ne samo spoljnu već i unutrašnju, stvarnu čvrstinu i disciplinu jedinice.

Međutim, ako je starešina dužan da do kraja sprovede u život pravila i propise, bilo bi pogrešno i štetno kad bi se postavio isključivo kao njihov suvi tumač. On je obavezan da razvija vlastitu inicijativu u rukovođenju, u organizovanju obuke, života, reda i rada u jedinici, u rešavanju zadataka itd. Granicu između propisa i naređenja, s jedne, i inicijative, s druge strane, nije tako teško odrediti u svakom posebnom slučaju. Pravila i propisi imaju duboki smisao i njihovo sprovođenje u život zahteva ne samo obaveze nego i prava, brigu, poštovanje i pravilne ljudske odnose, a takođe inicijativu. Čovečnost u odnosima između potčinjenoga i pretpostavljenoga uvek može i mora naći svoje mesto i pri najstrožem pridržavanju i sprovođenju pravila i propisa. Na to starešinu obavezuje ideološka svest koja ne dopušta jaz i nerazumevanje između njega i potčinjenog. To je, ujedno, najbolja garancija da će starešina u svom rukovođenju preneti na potčinjenog ne samo slovo pravila i propisa nego i njihov duh, a u tome i jeste suština obezbeđivanja trajne discipline i unutrašnje čvrstine jedinice.

Da bi se ostvarili disciplina, pravilni odnosi i vojnički red i rad u jedinicama, veoma je važno da se poštuje princip rukovođenja

isključivo preko prvopotčinjenih. Ako bi neki starešina odstupio od ovog principa, stvorio bi nepotrebne teškoće, otežao sebi posao, smanjio rezultate vlastitog rada i lišio se odgovornosti i dela rezultata rada svojih potčinjenih, njihove inicijative i pomoći. Naime, starešina koji rukovođenje mimo potčinjenih pretvara u svoj sistem i koji se suviše često ogreši o propisanu lestvicu nadležnosti, postepeno čini svoje potčinjene starešine manje odgovornim za postupke njihovih potčinjenih, za njihovu disciplinu, vaspitanje i obučenost, a njihov odnos prema radu postaće birokratski, umrtviće se inicijativa i upornost u čuvanju interesa jedinice, u održavanju reda i discipline.

Umesto zaključka može se još jednom podvući: da bi armija odgovorila uslovima i zahtevima savremenog rata nužno je da u miru neprekidno usavršava svoju organizaciju, jača idejno-političko jedinstvo i podiže političku svest svojih pripadnika, uz istovremeno razvijanje što bolje, sadržajnije i savremenije obuke i rukovođenja. Ukoliko ove aktivnosti budu bolje, utoliko će se lakše postići i čvrsta vojnička disciplina — jedan od bitnih elemenata i pokazatelja unutrašnje čvrstine zemlje.

Kapetan bojnog broda
Ljubo MRAOVIĆ